

AVRASYA HABER BÜLTENİ

Eylül 2025

T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
**SİVİL TOPLUMLA
İLİŞKİLER**
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BOLGE ARASTIRMALARI MERKEZİ
مركز أنقرة للدراسات الإقليمية
CENTRE FOR AREA STUDIES

BAM

T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
**SİVİL TOPLUMLA
İ L İ Ş K İ L E R**
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BOLGE ARASTIRMALARI MERKEZİ
مركز أنقرة للدراسات الإقليمية
CENTRE FOR AREA STUDIES

BAM

Avrasya Haber Bülteni

Eylül 2025

**“BU PROJE T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI SİVİL TOPLUMLA İLİŞKİLER
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN DESTEKLENMEKTEDİR”**

Yazarlar: Osman Mican

Editör: Muhammed Tarık ÖZKAN

Yayına Hazırlayan: Şule ÖZKAN

Yayın Tarihi: Ekim 2025

Ankara

*Avrasya Haber Bülteni, Rusya ve Orta Asya ülkeleri merkezli yayınları takip ederek
özetlemeyi amaçlamaktadır. Raporda yer alan ifadeler, ilgili araştırma merkezlerinden yayınlanan analizlerin
özetini mahiyetinde olup BAM'ın görüşlerini yansıtmamaktadır.*

Bölge Araştırmaları Merkezi, Ekim 2025

Hakkımızda

Eylül 2025

Bölge Araştırmaları Merkezi

Misyon

Bölge Araştırmaları Merkezi (BAM) başta ülkemizin yakın coğrafyası olmak üzere Türkiye'nin ilgili olduğu bölgelere yönelik uzmanlık anlayışını teamül haline getirmeyi amaçlamaktadır. Ülkemizin nevi şahsına münhasır jeopolitik konumu ülkemizi yalnızca coğrafi sınırlarına yakın bölgelerin ya da ülkelerin etkisinde değil aynı zamanda coğrafi sınırlarımızın da ötesinde etkilere maruz bırakmaktadır. Bu durum, Türkiye'nin ilgili olduğu ya da etkilendiği bölgeler üzerine uzmanlık ve nitelikli bir derinlik geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Bölge Araştırmaları Merkezi de söz konusu bu derinliğin geliştirilmesini özellikle beşerî sermayenin bu hedefler çerçevesinde kalifiye, nitelikli ve etkin bir hale gelmesine katkı sağlamayı önemli bir misyon olarak görmektedir. Bu doğrultuda, çalıştığı bölgenin yalnızca dilini bilmekle kalmayıp o bölgenin 7/24'üne hâkim, ilgili olunan bölgeye dair siyasi, ekonomik, askeri, toplumsal, kültürel gelişmeleri, makro ve mikro seviyede analiz edebilen beşerî kıymetin yetiştirilmesi merkezin önemli öncelikleri arasında yer almaktadır.

Vizyon

11 Eylül sonrası küresel ve bölgesel seviyede sıklık kazanan sınamalar, hızla gelişen trendler, bu nispette belirsizlik alanlarını artırmıştır. Nitekim bu belirsizlikler ülkemizin yakın coğrafyasında yoğunluk göstermiştir. Hız ve sürpriz anahtar kelimelerinin bağlamsal bir norma dönüştüğü bu olağanüstü dönemde ülkemizin buna karşın bölge bazında uzmanlık anlayışını benimsemesi kaçınılmaz bir gerçekliktir. Bölge Araştırmaları Merkezi de vizyonunu bu ihtiyaca göre temellendirmekte, bu ihtiyacın kısa, orta ve uzun vadede karşılanmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

HABER ANALİZİ

KUZEY KORE ASKERLERİNİN UKRAYNA SAVAŞINA KATILIMI: İKTİSADİ VE SİYASİ BİR ANALİZ

DR. AHLAM AHMAİD

Araştırmacı

Kuzey Kore Askerlerinin Ukrayna Savaşına Katılımı

Dr. Ahlam Ahmaid
Araştırmacı

Haber Metni:

Kuzey Kore Askerlerinin Ukrayna Savaşına Katılımı: İktisadi ve Siyasi Bir Analiz

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Pekin'de yaptığı açıklamada, Kuzey Kore askerlerinin Ukrayna savaşına bizzat Kuzey Kore lideri Kim Jong Un'un inisiyatifiyle katıldığını belirtmesi, uluslararası ilişkilerde yeni bir dönüm noktası olarak değerlendirilebilir. Bu gelişme, yalnızca savaşın askeri boyutuna değil, aynı zamanda siyasi dengelere ve küresel ekonomi-politik yapı üzerine de doğrudan etki eden bir nitelik taşımaktadır. Zira Soğuk Savaş sonrası dönemde birbirine mesafeli duran Moskova ve Pyongyang, son yıllarda giderek artan stratejik yakınlaşma içerisinde, ortak düşman algısı ve karşılıklı çıkarlar üzerinden derinleşen bir ittifak kurmaktadır. Bu ittifakın sahaya yansımaları, Kuzey Kore özel kuvvetlerinin Rusya'nın Kursk bölgesinde Ukrayna'ya karşı savaşa katılmasıyla somutlaşmıştır.

1. Siyasi Analiz

1.1. Rusya'nın Stratejik Hesapları

Rusya açısından Kuzey Kore'nin askeri desteği, Ukrayna savaşında uluslararası izolasyonu kırmak adına kritik bir anlam taşımaktadır. Batı'nın ağır yaptırımları ve Ukrayna'ya verilen askeri destek karşısında Moskova, askeri kapasitesini sürdürebilmek için farklı ülkelerle işbirliğine yönelmiştir. Çin'in daha temkinli desteğine karşın, Kuzey Kore'nin açık bir şekilde sahada asker göndermesi, Rusya için "yalnız değilim" mesajını güçlendirmiştir. Ayrıca Putin, bu destekle NATO ve Batı'ya karşı yeni bir "Doğu Bloku" inşa etme stratejisini daha görünür kılmaktadır. Kuzey Kore'nin sahadaki varlığı, yalnızca askeri değil, sembolik olarak da Rusya'nın yanında saf tutan ülkelerin olduğunu göstermektedir.

1.2. Kuzey Kore'nin Kazanımları

Kim Jong Un için Ukrayna savaşına asker göndermek, iki önemli siyasi kazanç sağlamaktadır. Birincisi, Pyongyang'ın uluslararası izolasyondan çıkışı için Moskova üzerinden bir kanal açmasıdır. Kuzey Kore, yıllardır uygulanan yaptırımlar nedeniyle dünya ekonomisinden kopmuş durumdadır. Bu noktada Rusya ile geliştirilen askeri işbirliği, Pyongyang'ın diplomatik görünürlüğü artırarak ve küresel gündemde yeniden aktör olmasını sağlamaktadır. İkincisi, Kim'in içeride rejim meşruiyetini güçlendirmesidir. Askerlerin "kahramanca" savaştığının Putin tarafından vurgulanması, Kuzey Kore kamuoyuna yönelik güçlü bir propaganda aracına dönüşmektedir.

1.3. Çin Faktörü

Siyasi boyutun bir diğer ayağı Çin'dir. Görüşmenin Pekin'de gerçekleşmesi tesadüfi değildir. Çin hem Rusya'nın hem de Kuzey Kore'nin en önemli stratejik ortağıdır. Pekin, doğrudan savaşın içine girmese de bu tür buluşmalara ev sahipliği yaparak Batı'ya karşı "sessiz onay" vermektedir. Bu bağlamda Çin, üçlü bir eksenin (Rusya-Çin-Kuzey Kore) oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Bu eksen, ABD'nin Asya-Pasifik stratejisine karşı bir "denge unsuru" olarak yükselmektedir.

1.4. Güney Kore ve ABD'nin Tepkisi

Kuzey Kore askerlerinin sahaya sürülmesi, doğal olarak Güney Kore ve ABD açısından büyük bir tehdit algısı yaratmaktadır. Seul yönetimi, Moskova ile Pyongyang arasındaki askeri işbirliğinin kendi güvenliğine doğrudan tehdit oluşturduğunu düşünmektedir. Zira Rusya'nın Kuzey Kore'ye gelişmiş askeri teknoloji sağlaması ihtimali, Kore Yarımadası'ndaki güç dengelerini bozabilir. ABD açısından ise bu gelişme, Ukrayna savaşının yalnızca bir Avrupa sorunu olmaktan çıkıp, Asya'daki güvenlik dengelerini de sarsan küresel bir mesele haline geldiğini göstermektedir.

2. İktisadi Analiz

2.1. Kuzey Kore'nin Ekonomik Motivasyonu

Kuzey Kore ekonomisi, uzun süredir hem uluslararası yaptırımların hem de yapısal sorunların baskısı altındadır. Ülkenin dış ticareti büyük ölçüde Çin'e bağımlıdır. Bu bağlamda Moskova ile kurulacak ekonomik işbirliği, Pyongyang için alternatif bir nefes borusu işlevi görecektir. Asker göndermenin karşılığında Kuzey Kore, Rusya'dan enerji, gıda ve teknoloji desteği alma şansı yakalamaktadır. Ayrıca, muhtemelen gizli anlaşmalarla Kuzey Kore işgücü Rusya'da madenlerde, inşaatlarda veya sanayi tesislerinde çalıştırılacak ve Pyongyang'a döviz girdisi sağlanacaktır.

2.2. Rusya'nın İhtiyaçları

Rusya ekonomisi de savaşın başlamasından bu yana ağır yaptırımlarla karşı karşıya kalmıştır. Batı pazarlarına erişimi büyük ölçüde kısıtlanan Moskova, alternatif işgücü, hammadde ve tedarik zincirleri arayışına girmiştir. Kuzey Kore'nin sağladığı ucuz işgücü ve lojistik destek, Rusya'nın bu açığını kısmen gidermektedir. Ayrıca, Kuzey Kore üzerinden sağlanacak mühimmat ve silah desteği, Rusya'nın cephedeki ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, Moskova'nın Pyongyang ile kurduğu ilişki, bir tür "ekonomi-politik karşılıklı bağımlılık" yaratmaktadır.

2.3. Enerji ve Gıda Ticareti

Rusya'nın Kuzey Kore'ye en büyük katkılarından biri enerji alanında olacaktır. Pyongyang'ın kronik enerji sıkıntısı düşünüldüğünde, Moskova'nın petrol ve doğal gaz desteği Kuzey Kore için yaşamsal öneme sahiptir. Bunun karşılığında Kuzey Kore, Rusya'ya silah, mühimmat ve asker desteği sağlamaktadır. Ayrıca, gıda güvenliği sorunları yaşayan Kuzey Kore'ye Rusya'dan buğday ve temel gıda maddeleri sağlanması beklenmektedir. Bu, askeri işbirliğinin arkasındaki ekonomik "quid pro quo"yu açıkça ortaya koymaktadır.

2.4. Küresel Ekonomi Üzerindeki Etkiler

Kuzey Kore askerlerinin Ukrayna savaşına katılması, küresel ekonomi üzerinde dolaylı etkiler yaratmaktadır. Öncelikle, Asya-Pasifik bölgesinde artan güvenlik riskleri, ticaret rotaları ve yatırım akışlarını olumsuz etkilemektedir. Özellikle Güney Kore ve Japonya gibi ekonomik devler, bölgedeki istikrarsızlıktan endişe duymaktadır. İkincisi, Rusya–Kuzey Kore–Çin hattında oluşan yeni ticaret kanalları, Batı’nın yaptırım politikalarının etkinliğini zayıflatmaktadır. Bu durum, küresel ekonomik kutuplaşmayı daha da derinleştirmektedir.

3. Uluslararası İlişkiler Teorileri Bağlamında Değerlendirme

Bu gelişme, uluslararası ilişkiler teorileri çerçevesinde de analiz edilebilir. Realist perspektiften bakıldığında, Rusya ve Kuzey Kore’nin işbirliği, güç dengesini Batı’ya karşı koruma çabasıdır. Liberal yaklaşım açısından ise bu işbirliği, küresel işbirliği ve karşılıklı bağımlılığın yalnızca Batı merkezli olmadığını, alternatif bloklar üzerinden de inşa edilebileceğini göstermektedir. Konstrüktivist perspektiften ise, “ortak düşman” algısı üzerinden kimliklerin şekillendiği ve bu kimliklerin devlet davranışlarını belirlediği görülmektedir.

4. Geleceğe Yönelik Senaryolar

Kuzey Kore askerlerinin Ukrayna savaşına katılımı, gelecekte daha geniş kapsamlı işbirliklerinin kapısını aralayabilir. Birincisi, Rusya’nın Kuzey Kore’ye gelişmiş silah teknolojisi transfer etmesi, Kore Yarımadası’ndaki güvenlik dengesini köklü biçimde değiştirebilir. İkincisi, bu işbirliği Çin’in de katılımıyla genişlerse, yeni bir jeopolitik blok oluşabilir. Bu blok, ABD’nin hem Avrupa’da hem de Asya’da aynı anda baskılanmasına yol açabilir. Üçüncüsü, Batı’nın bu gelişmeye vereceği tepki, yaptırımların daha da sertleşmesi ve bölgesel krizlerin derinleşmesi yönünde olabilir.

Sonuç

Putin'in Kuzey Kore askerlerinin Ukrayna savaşına katılımını ilk kez açıkça ifade etmesi hem siyasi hem de iktisadi boyutlarıyla yeni bir dönemin işareti olarak okunmalıdır. Bu gelişme, bir yandan Rusya'nın uluslararası izolasyonu kırma çabalarını güçlendirirken, diğer yandan Kuzey Kore'nin rejim güvenliği ve ekonomik çıkarlarını desteklemektedir. Ancak bu işbirliği, Güney Kore, ABD ve Batı için ciddi bir tehdit algısı yaratmakta; küresel ekonomi üzerinde belirsizlikleri artırmaktadır. Sonuç olarak, Moskova–Pyongyang hattındaki bu askeri işbirliği, yalnızca Ukrayna savaşının gidişatını değil, aynı zamanda küresel güç dengelerini ve ekonomi-politik yapıyı da derinden etkileme potansiyeline sahiptir.

AA. (2025, 03 Eylül). "Cesur" Kuzey Koreli askerler Kim'in inisiyatifiyle Ukrayna savaşına katıldı, Putin Pekin'deki görüşmede açıkladı.

AA.

<https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/courageous-north-korean-soldiers-joined-ukraine-war-at-kims-initiative-putin-says-in-beijing-meeting/3677012>.

Son Erişim Tarihi: 03 Eylül 2025

BASIN TAKİBİ

AVRASYA HABER BÜLTENİ

T. C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI SİVİL TOPLUMLA İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Bölge Araştırmaları Merkezi, “**T. C. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü**” desteğiyle hazırlanan “**Avrasya Haber Bülteni’nde**” Rusça ve İngilizce kaynaklardan haber özetlerini ilginize sunmaktadır.

Tianjin ŞİÖ Zirvesi: Çin'in Uzun Vadeli Stratejisi ve Yeni Güç Bloku

Kurum: The Times of Central Asia

Tarih: 1 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: Andrei Matveev

Özet:

Tianjin'deki Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) zirvesi, Soğuk Savaş sonrası tek kutuplu düzenin yerine çok kutuplu bir yapının yükseldiğini gösterdi. Çin Devlet Başkanı Şi Jinping, "küresel Güney" kavramını öne çıkararak ŞİÖ'yü Batı'ya karşı dengeleyici bir platform olarak tanımladı. Çin, Rusya ve Hindistan gibi ülkelerin işbirliğiyle oluşan bu yapı, dünya nüfusunun yarısını ve küresel ekonominin dörtte birini kapsıyor. Modi'nin BM reformu çağırısı ve Çin-Hindistan ilişkilerini "ortaklık" düzeyine taşıma vurgusu da dikkat çekti.

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Ukrayna savaşını Batı'nın kışkırtması olarak nitelendirerek kendi söylemini yineledi, bu ise Batı tarafından reddediliyor. Buna karşılık Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım-Jomart Tokayev, daha somut ve ekonomik odaklı bir gündem sundu; ŞİÖ Kalkınma Bankası, yapay zekâ ve su kaynakları merkezleri, bölgesel ticaret ve ulaştırma ağları gibi projeler önerdi.

Genel olarak zirve, Çin'in Batı merkezli uluslararası düzene alternatif oluşturma çabasını güçlendirirken ŞİÖ'nün küresel etkisini artırma hedefini ortaya koydu. Ancak Çin, Rusya ve Hindistan gibi farklı önceliklere sahip ülkelerin uzun vadede aynı çizgide hareket edip edemeyeceği belirsizliğini koruyor.

Ukrayna, Çin'e Savaşı Bitirmesi İçin Rusya'ya Baskı Yapma Çağrısında Bulundu

Kurum: RFE/RL

Tarih: 2 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: RFE/RL Analiz Ekibi

Özet:

Ukrayna Dışişleri Bakanlığı, 2 Eylül'de Pekin'de sona eren ŞiÖ zirvesinin nihai bildirgesinde Rusya'nın savaşına hiç değinilmemesini "Moskova'nın diplomatik çabalarının başarısızlığı" olarak niteledi ve Çin'e barış sürecinde daha aktif rol üstlenme çağrısı yaptı. Zirvede Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin Batı'yı suçlayarak savaşın NATO tehdidi ve 2014'teki Kiev'deki "darbe" nedeniyle başladığını savundu; bu iddialar Batı tarafından reddediliyor. Putin aynı zamanda Ukrayna'nın NATO'ya alınma girişimlerinin Rus güvenliğine "doğrudan tehdit" olduğunu yineledi.

Bu sırada Fransa ve İngiltere öncülüğündeki "Coalition of the Willing" 4 Eylül'de Paris'te Ukrayna'ya güvenlik garantileri ve olası barış sonrası düzenlemeleri görüşmeye hazırlanıyor. AB Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, Ukrayna'ya yönelik güvenlik planlarının ABD desteğiyle ilerlediğini açıkladı. Kremlin danışmanı Yuri Uşakov ise Putin, Zelenskiy ve ABD Başkanı Trump arasında üçlü bir zirvenin şimdilik gündemde olmadığını söyledi.

Gelişmeler, Çin'in barışta potansiyel arabulucu rolüne dair beklentilerin arttığını, ancak Rusya'nın sert söylemi ve devam eden saldırılar nedeniyle diplomasi alanının hâlâ dar olduğunu gösteriyor. Batı'nın Ukrayna'ya güvenlik garantileri arayışı hızlanırken, taraflar arasında gerçek bir müzakere zemini oluşmadığı sinyali veriyor

Tacik Bilim İnsanları İklim Değişikliğine Karşı Dağ Tarımına Yöneliyor

Kurum: The Times of Central Asia

Tarih: 3 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: Vagit Ismailov

Özet:

Tacikistan'ın 2.300 metreyi aşan rakımlı uzak Yagnob Vadisi'nde bilim insanları, iklim değişikliğine uyum için sıra dışı bir tarım denemesi başlattı. Ulusal Bilimler Akademisi'ne bağlı Botanik, Fizyoloji ve Bitki Genetiği Enstitüsü tarafından yürütülen araştırmada patates, mısır, ayçiçeği, nohut, buğday ve sebzeler gibi pek çok ürün ilk kez yüksek dağ koşullarında yetiştirildi. Tüm bitkiler uyum sağladı; özellikle patates denemeleri dikkat çekti ve yeni yerli çeşitler hektar başına 300-400 sentner gibi yüksek verimler verdi.

Bilim insanları Yagnob'un serin havası, temiz suyu ve zararlılardan uzak ortamının yeni genetik özellikler geliştirmek için ideal olduğunu vurguluyor. Patateslerde yoğun çiçeklenme ve tohum oluşumu gözlemlenmesi, gelecekteki ıslah çalışmalarına önemli potansiyel sağlıyor. Rus ve Hollanda çeşitleri de iyi sonuçlar verdi; bazıları diğerlerinden 10-12 gün erken olgunlaştı.

Araştırmacılar, Yagnob Vadisi'nin iklim dayanıklı tarım için bir "doğal laboratuvar" haline gelebileceğini düşünüyor. Başarıya dayanarak denemelerin genişletilmesi, yeni çeşitlerin denenmesi ve bilimsel çalışmaların derinleştirilmesi planlanıyor. Bu girişim, Tacikistan'ın iklim değişikliğine karşı gıda güvenliğini artırma çabalarına önemli katkı sağlayabilir.

Trump, Rusya'ya Karşı Polonya'daki Askeri Varlığını Güçlendirmeye Hazır Olduğunu Söyledi

Kurum: RFE/RL

Tarih: 4 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: RFE/RL Analiz Ekibi

Özet:

ABD Başkanı Donald Trump, Washington'da Polonya Cumhurbaşkanı Karol Nawrocki ile görüşmesinde, ABD'nin Polonya'daki askeri varlığını artırmaya hazır olduğunu açıkladı. Trump, Polonya'nın güvenliği için "sonuna kadar yanındayız" mesajı verirken, Varşova da ABD birliklerinin kalıcı olarak konuşlanmasından memnuniyet duyduğunu bildirdi. Hâlen yaklaşık 8 bin Amerikan askeri Polonya'da görev yapıyor; bu sayı 2023'ten bu yana artmış durumda.

Nawrocki, Rusya'nın oluşturduğu tehdide karşı ABD ile stratejik iş birliğinin güçlendiğini, iç politik farklılıklara rağmen ülke güvenliğinde birlik olduğunu vurguladı. Ancak Polonya'da Ukrayna'ya verilen desteğin maliyeti ve Ukraynalı mülteci sayısının artması kamuoyunda tartışma yaratıyor. Yeni muhafazakâr yönetim, Ukrayna'nın NATO üyeliğine karşı çıkarken Rus tehdidi konusunda kararlı tutum sergiliyor.

Bu gelişmeler, NATO'nun doğu kanadının güçlendirilmesi ve ABD'nin Avrupa güvenliğine taahhüdünü yenilemesi açısından kritik. Aynı zamanda Varşova'nın Washington'la yakın ilişkiler üzerinden Avrupa içindeki rolünü yeniden tanımladığı, ABD'nin ise Rusya'yı dengelemek için bölgedeki askeri ayak izini korumaya ve genişletmeye çalıştığı görülüyor.

Ermenistan'daki Trump Koridoru Planı İlerliyor ABD Heyeti Erivan'ı Ziyaret Edecek

Kurum: Eurasinet

Tarih: 5 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: Valentina Izmiirlieva

Özet:

Ermenistan'da, ABD'den bir heyetin Eylül'ün ikinci haftasında Erivan'a gelerek Ermenistan ile Azerbaycan arasındaki geçici barış anlaşmasının önemli unsurlarından biri olan transit koridorun ayrıntılarını görüşeceğine dair haberler yayılıyor. Yerel kaynaklara göre "Uluslararası Barış ve Refah için Trump Rotası" (TRIPP) olarak adlandırılan 42 kilometrelik hat, Azerbaycan ana topraklarını Nahçıvan'a bağlayacak; teknik ve siyasi detayların yanı sıra yatırım miktarları, öncelikler ve inşaat takvimi masaya yatırılacak. Ermeni hükümeti ve ABD'nin Erivan Büyükelçiliği konuyu henüz resmi olarak doğrulamadı.

4 Eylül'de Başbakan Yardımcısı Mher Grigoryan ile ABD Büyükelçisi Kristina Kvien arasında yapılan görüşmede, 8 Ağustos'ta Beyaz Saray'da imzalanan barış planının uygulanması ve bölgedeki ulaşım kanallarının açılması ele alındı. Ancak TRIPP ismi doğrudan anılmadı. Anlaşmaya göre koridorun işletmesi bir Amerikan kuruluşuna verilecek. Proje, Rusya'yı baypas eden ve Orta Asya'yı Avrupa'ya bağlayan Orta Koridor için stratejik bir katkı olarak değerlendiriliyor.

Bu gelişme, ABD'nin Güney Kafkasya barış sürecinde arabulucu rolünü güçlendirirken, bölgedeki jeopolitik dengeleri de etkileyebilir. TRIPP'in hayata geçmesi Ermenistan ve Azerbaycan arasında ekonomik iş birliği kanallarını açarak barış sürecini pekiştirebilir ve Orta Koridor'un güçlenmesini sağlayarak Rusya'ya alternatif bir ticaret hattı oluşturabilir. Ancak projenin uygulanması yerel siyasi direnç ve bölgesel rekabet nedeniyle kolay olmayabilir.

Rusya, Ukrayna'nın Kritik Bir Devlet Binasını İlk Kez Vurdu

Kurum: RFE/RL

Tarih: 7 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: RFE/RL

Özet:

Rusya, 7 Eylül'de Kiev'de ilk kez Ukrayna Bakanlar Kurulu binasını vurdu; saldırı, Moskova'nın 2022'den bu yana başkentte düzenlediği en büyük hava taarruzu olarak kayda geçti. Ukraynalı yetkililere göre ülke genelinde 800'den fazla drone ve füze fırlatıldı; Kiev'de üç kişi öldü, aralarında bir bebek ve genç bir kadın da var, çok sayıda kişi yaralandı. Ukrayna Başbakanı Yuliya Svyrydenko hükümet binasında ciddi hasar oluştuğunu, ancak binaların onarılacağını söyledi.

Ukrayna Cumhurbaşkanı Volodimir Zelenskiy saldırıyı "kasıtlı suç" ve "barış çabalarını sabote etme girişimi" olarak niteledi. İngiltere ve diğer Batılı müttefikler de Moskova'nın barışa niyeti olmadığını vurguladı. Aynı gün Ukrayna ordusu da Rusya'nın Bryansk bölgesindeki bir petrol boru hattını vurdu.

Bu saldırı, savaşın dördüncü yılına yaklaşırken Moskova'nın Ukrayna'nın siyasi merkezini hedef alma eşiğini geçtiğini ve barış görüşmeleri ihtimalini daha da zorlaştırdığını gösteriyor. Batı'nın Ukrayna'ya güvenlik desteğini güçlendirme planları sürerken Putin, yabancı askerlerin "meşru hedef" sayılacağı uyarısında bulundu; taraflar arasındaki güvenlik ve diplomasi dengesi daha da kırılgan hale geldi.

Tacikistan Neden İşçi Göçünden ve Göçmen Havalesinden Vazgeçemiyor

Kurum: The Times of Central Asia

Tarih: 8 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: Vagit Ismailov

Özet:

Tacikistan'da işçi göçü artık geçici bir olgu değil; yurt dışında çalışanların gönderdiği havaleler ülke ekonomisinin belkemiğine dönüşmüş durumda. 2024'te göçmenlerin gönderdiği para 5,8 milyar dolara ulaşarak gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYH) yüzde 45'ini oluşturdu ve Tacikistan'ı dünyada bu oranın en yüksek olduğu ülke yaptı. Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından iç savaş ve ekonomik çöküş, işsizliği tırmandırmış, milyonlarca Tacik çalışmak için özellikle Rusya'ya göç etmek zorunda kalmıştı. Aradan geçen otuz yılda bu düzen kalıcı hale geldi; her yıl yüz binlerce işçi yurt dışına çıkıyor, bir kısmı geri dönmüyor.

Havaleler yalnızca ailelerin temel ihtiyaçlarını karşılamakla kalmıyor; yerel ticareti ve dolayısıyla vergi gelirlerini ayakta tutarak devlet bütçesinin üçte ikisini sağlayan vergilerin devamını da mümkün kılıyor. Ancak bu durum kırılganlık yaratıyor: Rusya'daki ekonomik dalgalanmalar, göçmen karşıtı politikalar veya yeni düzenlemeler doğrudan Tacikistan'daki tüketimi, istihdamı ve sosyal harcamaları etkileyebilir. Göçmenler yurt dışında sık sık kötü koşullarda, ayrımcılık ve güvenlik sorunlarıyla karşılaşılıyor; çocuklar ve aileler ise ebeveyn yokluğundan kaynaklı sosyal zorluklar yaşıyor.

Uzmanlar, Tacikistan'ın bu bağımlılığı yönetebilmesi için göçü resmi olarak kabul eden bir stratejiye ihtiyaç duyduğunu vurguluyor. Konsolosluk korumasının artırılması, göçmenlerin yola çıkmadan önce eğitilmesi ve Rusya dışındaki iş pazarlarının çeşitlendirilmesi öneriliyor. Böylece bugün temel geçim aracı olan havaleler, orta vadede ekonomik kalkınma için bir yatırım kaynağına dönüştürülebilir ve ülke kırılgan bir "dış gelir" modelinden daha dengeli bir ekonomik yapıya evrilebilir.

Kazakistan Bölgesel Tıbbî Turizmin Lideri Oluyor

Kurum: The Times of Central Asia

Tarih: 9 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: Jonathan Campion

Özet:

Kazakistan son yıllarda tıbbî turizm alanında hızlı bir sıçrama yaparak Orta Asya'nın ve eski Sovyet coğrafyasının en dikkat çekici merkezlerinden biri haline geldi. 2022'de yalnızca 1.280 olan yabancı hasta sayısı 2023'te 8.000'e, 2024'te ise 80.000'e çıktı. Hastaların yaklaşık yüzde 90'ı Kırgızistan, Rusya, Özbekistan ve Tacikistan'dan geliyor; geri kalanlar ABD, Almanya, İsrail ve İsviçre gibi daha uzak ülkelerden. En çok tercih edilen alanlar üreme sağlığı, diş hekimliği ve estetik işlemler olurken, kalp cerrahisi, beyin cerrahisi ve kanser tedavileri gibi ileri düzey uygulamalara da ilgi artıyor. Yabancı hastalar ortalama 1,5 milyon tenge (yaklaşık 2.800 dolar) tıbbî hizmet için harcarken, konaklama ve ulaşım da dahil edildiğinde bu tutar katlanarak ülke ekonomisine ciddi katkı sağlıyor.

Sektörün uluslararası güvenilirliği de yükseliyor; Astana ve Almatı'daki dokuz klinik uluslararası JCI akreditasyonu almış durumda. Kasım ayında Astana'da düzenlenecek ilk uluslararası tıbbî turizm fuarı GlobalMedKZ, ülkenin kendini dünya çapında tanıtmaya için önemli bir fırsat olacak. Ancak yasal altyapı hâlen eksik; "tıbbî turizm" kavramı Kazakistan sağlık mevzuatında net tanımlanmadığı gibi, kamu hastanelerinin yabancı hasta getiren acentelere komisyon ödemesi de yasak. Buna rağmen sektör temsilcileri, Türkiye ve Güney Kore örneklerini göstererek doğru yasal düzenlemelerle tıbbî turizmin devlet için güçlü bir gelir kapısı haline gelebileceğini savunuyor.

Bu gelişmeler, Kazakistan'ın sağlık hizmetlerinde bölgesel cazibe merkezi olma potansiyelini güçlendiriyor. Uygun maliyet, yükselen kalite ve uluslararası standartlara uyum, ülkeyi komşu ülkelerden gelen hastalar için cazip kılarken daha geniş bir küresel hasta kitlesine ulaşma hedefini de mümkün kılıyor.

Özbekistan 12 Yıllık Eğitim Sistemine Geçiyor

Kurum: The Times of Central Asia

Tarih: 10 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: Sadokat Jalolova

Özet:

Özbekistan, mevcut 11 yıllık zorunlu eğitimi 12 yıla çıkararak uluslararası standartlara uyum sağlamayı hedefliyor. Okul Öncesi ve Okul Eğitimi Bakan Yardımcısı Sardor Radjabov'un açıkladığı reforma göre yeni sistem, bir yıllık hazırlık sınıfını resmî eğitime dâhil edecek ve böylece öğrencilerin toplam eğitim süresi uzayacak.

Yeni yapı şu şekilde olacak: bir yıl okul hazırlığı, dört yıl ilkokul (1-4. sınıf), beş yıl genel ortaöğretim (5-9. sınıf) ve iki yıl tam ortaöğretim (10-11. sınıf). Son iki yıl; genel liseler, akademik liseler, askeri okullar veya teknik kolejlerde tamamlanabilecek. Radjabov, bu düzenlemeyle Özbek mezunların yurt dışında üniversiteye kabul için zorunlu olan hazırlık yılına gerek kalmadan doğrudan lisans programlarına başvurabileceğini belirtti.

Reform, hem yerel eğitim kalitesini artırmayı hem de küresel eğitim sistemine entegrasyonu güçlendirmeyi amaçlıyor. Daha önce, 2017'de Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev'in öncülüğünde eğitimin 11 yıla çıkarılması kararı alınmıştı. Şimdi ise bu yeni adım, Özbekistan'ın eğitim altyapısını dünya standartlarına yaklaştırarak gençlere uluslararası fırsatlara erişimde kolaylık sağlamayı hedefliyor.

Gürcü Hükümetini Cezalandırmayı Amaçlayan ABD Kongresi Tasarısı Başarısız Olma Riskiyle Karşı Karşıya

Kurum: Eurasinet

Tarih: 11 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: Eurasinet

Özet:

ABD Temsilciler Meclisi'nde Gürcistan'daki demokratik gerilemeye karşı yaptırım öngören MEGOBARI Yasası, Mayıs ayında 349'a karşı 42 oyla güçlü bir iki partili destekle kabul edilmiş olmasına rağmen Senato'da tıkanmış durumda. Tasarı, ABD Başkanı Donald Trump'a Gürcistan'ın güvenliğini ve istikrarını baltalayan bazı yabancı kişi ve özellikle Gürcü hükümet yetkililerine yaptırım uygulama yetkisi veriyor. Ancak Oklahoma'lı Cumhuriyetçi Senatör Markwayne Mullin'in son yıllardaki tutum değişikliği ve karşı çıkışı süreci durduruyor.

Bu durum Temsilciler Meclisi üyeleri arasında hayal kırıklığı yarattı. Helsinki Komisyonu'nun 10 Eylül'deki oturumunda konuşan eski Gürcistan Savunma Bakanı Tinatin Khidasheli, MEGOBARI Yasası'nın "sivil toplum, bağımsız medya ve reformcular için yaşamsal bir destek" olduğunu vurgulayarak ABD'nin Gürcistan'ın demokratik geleceğini stratejik öncelik olarak görmesi gerektiğini söyledi. Gürcistan'ın meşru başkanı olduğunu iddia eden Salome Zurbishvili de ABD'yi "rehavete kapılmama" konusunda uyardı ve Gürcü Rüyası hükümetine "gerçek sonuçlar" uygulanması çağrısında bulundu.

Tanıklıklarda, Rusya'nın Ukrayna'da açık savaşla ulaşamadığı hedefleri Gürcistan'da yeni "hibrit yöntemler" ve "vekâlet hükümeti" modeliyle test ettiği vurgulandı. Temsilci Joe Wilson ise Gürcistan'ın "otoriter kontrol laboratuvarına" dönüştüğünü belirtti.

Bu süreç, ABD'nin Gürcistan'daki demokratik değerleri ve bölgedeki Rus etkisine karşı stratejik duruşunu sorgulatan bir sınav niteliği taşıyor. Senato'daki çıkmaz giderilmezse, Gürcistan'daki demokratik aktörlerin ve reform yanlısı yapının desteği zayıflayabilir; aynı zamanda Rusya'nın yumuşak güç ve siyasi nüfuz araçlarının başka bölgelerde de model haline gelme riski bulunuyor.

Özbekistan, 37 Yıl Aradan Sonra İlk Nüfus Sayımını Gerçekleştirmeye Hazırlanıyor

Kurum: Eurasinet

Tarih: 12 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: Eurasinet

Özet:

Özbekistan, Sovyetler Birliği döneminden bu yana ilk kez kapsamlı bir nüfus sayımı yapmaya hazırlanıyor. Son sayım 1989'da gerçekleşmiş ve ülke nüfusu yaklaşık 20 milyon olarak kaydedilmişti; bugün nüfusun 38 milyona ulaştığı ve her yıl yaklaşık bir milyon arttığı tahmin ediliyor. Ekonomik kalkınma uzmanı ve eski Dışişleri Bakan Yardımcısı Bakhtiyor İslamov'un Columbia Üniversitesi Harriman Enstitüsü'nde yaptığı sunuma göre, sayım çalışmaları Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve diğer uluslararası kurumların desteğiyle yürütülüyor. En zorlayıcı alanlardan biri ise Rusya ve Körfez ülkeleri başta olmak üzere yurt dışında çalışan yüz binlerce Özbek işgücünü doğru biçimde tespit etmek.

İslamov'a göre yalnızca ABD'de Philadelphia çevresinde yaklaşık 30 bin, New York'ta ise 60 binden fazla Özbek yaşıyor. Nüfusun %40'ının 35 yaşın altında olması, her yıl yeni iş imkânı yaratma baskısını artırıyor. Bağımsızlık sonrası dönemde ilk Cumhurbaşkanı İslam Kerimov'un göç konusunu tabu haline getirmesi nedeniyle yıllarca sayım yapılmadı. Mevcut Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev ise 2022'de planlanan ilk sayımı COVID-19 salgını nedeniyle ertelemek zorunda kaldı; sonuçların 2027'de yayımlanması hedefleniyor.

Bu sayım, Özbekistan'ın ekonomik dönüşüm planları için kritik bir veri tabanı sağlayacak. Doğru demografik bilgiler, genç nüfusun istihdam ihtiyacını planlamak ve göç dinamiklerine uygun politikalar geliştirmek açısından önemli olacak. Aynı zamanda ülkenin uluslararası işgücü hareketliliğini daha şeffaf biçimde ele alması, sosyal ve ekonomik reformlara yön verebilir.

NATO, Rusya'ya Yakın Bölgelerde Savunmayı Güçlendirmek Amacıyla “Eastern Sentry” Operasyonunu Başlattı

Kurum: RFE/RL

Tarih: 13 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: RFE/RL

Özet:

NATO, 10 Eylül'de Rus insansız hava araçlarının Polonya hava sahasını ihlal etmesinin ardından doğu kanadında savunmayı güçlendirmek için “Eastern Sentry” adlı yeni bir faaliyet başlattı. İngiltere, Danimarka, Fransa ve Almanya'dan savaş uçakları, fırkateyn ve kara hava savunma sistemleri bölgeye gönderilecek. NATO yetkilileri “ittifak topraklarının her santimetresini savunma” kararlılığını vurgularken, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ve diğer Avrupalı liderler Rusya'nın artan tehdidine karşı Avrupa güvenliğinin öncelikli olduğunu belirtti.

Moskova ise ihlali reddetti; Kremlin sözcüsü Dmitriy Peskov müzakerelerin “şimdilik durakladığını” söyledi. Polonya Başbakanı Donald Tusk ise drone saldırısının hata olmadığını vurgulayarak Washington'dan daha güçlü bir tavır beklediklerini açıkladı. ABD Başkanı Donald Trump Rusya'ya karşı sabrının tükendiğini söylese de yeni yaptırım veya askeri adım duyurmadı.

Bu gelişmeler, Ukrayna savaşı sürerken NATO'nun caydırıcılık kapasitesini artırma ve özellikle doğu sınırındaki üyelere güven verme çabasını yansıtıyor. Ancak ABD'nin temkinli tutumu ve Avrupa'nın tek başına yük alması ihtimali, ittifak içinde güvenlik paylaşımı ve stratejik dayanışma tartışmalarını yeniden gündeme getiriyor.

Kazakistan'ın Çin'le Ticaret Açığı 2025'te Dört Katına Çıktı

Kurum: The Times of Central Asia

Tarih: 15 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: Dimitry Pokidaev

Özet:

Kazakistan'ın Çin'le ticaret açığı 2025'in ilk yarısında 1,8 milyar dolara yükseldi; bu rakam 2024 yılının tamamında kaydedilen 400 milyon dolarlık açığın dört katı. Kazakistan Finansçılar Birliği'nin (AFK) raporuna göre artışın nedeni neredeyse tamamen Çin'den yapılan ithalatın hızla yükselmesi.

Ocak–Haziran 2025 döneminde iki ülke arasındaki ticaret hacmi %5,9 artarak 14,9 milyar dolara çıktı. Ancak Kazakistan'ın ihracatı %10'a yakın düşerken, ithalat %22,8 arttı. Petrol ve metal fiyatlarındaki gerileme ve Çin'in talebindeki zayıflama ihracat gelirlerini düşürdü; bu da ülkenin hammaddeye dayalı ekonomik yapısının kırılganlığını artırdı. Aynı dönemde Çin'in Kazak ticaretindeki payı %20,7'den %22,6'ya yükseldi; özellikle araçlar, metaller ve kimyasal ürünlerde ithalat sıçradı. Çin'den araç ithalatı 1,2 milyar dolar artarken, ortalama araç fiyatlarının %14 düşmesi bu eğilimi destekledi.

Dolar hâlen ticarete baskın para birimi olsa da özellikle ithalatta yuan kullanımı artıyor; euro da Avrupa ile devam eden ticaret nedeniyle üçüncü sırada yer alıyor. AFK raporu, yüksek iç tüketim ve yatırım talebi nedeniyle ithalatın artmayı sürdüreceğini, ihracatın ise büyük ölçüde emtia fiyatlarına ve Çin'in sanayi dinamiklerine bağımlı kalacağını belirtiyor. Bu durum Çin'i Kazakistan için giderek daha güçlü bir “ekonomik mıknatıs” hâline getiriyor.

Kazakistan'da Enflasyon Gelirleri Eritiyor... Çözümler Yetersiz Kalıyor

Kurum: The Times of Central Asia

Tarih: 16 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: Alia Haidar

Özet:

Kazakistan'da enflasyon, ithalata bağımlılık, artan vergi yükü ve yükselen enerji tarifeleri nedeniyle hane gelirlerini hızla aşındırıyor. 2025'in ağustos ayı itibarıyla yıllık enflasyon %12,2'ye ulaşarak Merkez Bankası'nın %5'lik hedefini çoktan aştı. Uzmanlar yıl sonuna kadar daha da artabileceğini belirtiyor. Temel faiz oranı %16,5'e çıkarılsa da bu durum krediye erişimi kısıtlayarak yatırımları yavaşlatıyor. Hükümetin sık sık açıkladığı fiyat kontrolleri ise geçici rahatlama sağlıyor ancak kalıcı çözüm üretmiyor.

Resmi verilere göre 2025 başında ortalama aylık maaş 424 bin tengeye (yaklaşık 800 dolar) çıktı; ancak bölgesel farklar büyük ve reel ücret artışı enflasyon nedeniyle sıfıra yakın. Hane halkları gelirlerinin %95'e kadarını zorunlu harcamalara ayırmak zorunda kalıyor; gıda, ilaç ve konut giderleri başı çekiyor. 2024'te %13'ten fazla değer kaybeden tenge, ithal ürünleri daha pahalı hale getirerek fiyat artışını tetikledi.

Analistler, sosyal harcamalar ve tüketim kredilerinin iç talebi artırırken üretim kapasitesini geliştirmediğini, bunun da enflasyonu beslediğini vurguluyor. Petrol ve hammadde ihracatına dayalı ekonomik modelin kırılganlığı, Rusya'ya olan ticaret bağımlılığı ve yaptırım etkileri de tabloyu ağırlaştırıyor. Uzmanlar ithalat bağımlılığını azaltacak yapısal reformlar, üretim ve lojistikte çeşitlenme ve gerçekçi para politikası olmadan fiyatların istikrara kavuşmasının zor olduğunu belirtiyor. Hükümet ise 2025 sonuna kadar enflasyonu %10-11 aralığında tutmayı hedefliyor, ancak mevcut eğilimler ve küresel baskılar bu hedefin zorluğunu ortaya koyuyor.

Navalný'yın Eşi, Laboratuvar Testlerinin Kocasının Cezaevinde Zehirlendiğini Gösterdiğini Açıkladı

Kurum: RFE/RL

Tarih: 17 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: RFE/RL

Özet:

Rus muhalif lider Aleksey Navalný'yın eşi Yulia Navalnaya, eşi üzerinde Rusya dışına kaçırılan biyolojik örneklerin iki bağımsız laboratuvarında incelendiğini ve Navalný'yın zehirlenerek öldürüldüğünü ileri sürdü. Şubat 2024'te Kuzey Kutbu'ndaki Polar Wolf cezaevinde ölen Navalný'yın son günlerinde şiddetli ağrılar, kusma ve tıbbi yardım eksikliği yaşadığına dair hapisane personelinin ifadelerini paylaştı. Navalnaya, doğrudan kanıt sunmadan suikasttan Devlet Başkanı Vladimir Putin'i ve güvenlik servislerini sorumlu tuttu ve laboratuvarlardan sonuçları yayımlama çağrısı yaptı.

Moskova ise bu iddiaları reddediyor. Kremlin Sözcüsü Dmitriy Peskov yeni suçlamalardan haberi olmadığını söylerken, ABD istihbaratının da Putin'in doğrudan emir verdiğine dair kanıt bulamadığı yönünde raporlar bulunuyor. Rusya resmi olarak Navalný'yın "yürüyüşten sonra fenalaştığını ve tüm müdahalelere rağmen kurtarılamadığını" savunuyor.

Bu gelişme, Navalný'yın ölümüyle ilgili uluslararası şüpheleri canlı tutarken, Kremlin'in sorumluluğu reddeden tutumu ve laboratuvar raporlarının gizli kalması olayı siyasi gerilim konusu yapıyor; Batı kamuoyunda Rusya'nın insan hakları karnesi yeniden tartışmaya açılıyor.

Putin, Rusya'nın İşkenceye Karşı Sözleşme'den Çekilmesiyle Uluslararası Normlardan Bir Kez Daha Ayrıldığını Gösterdi

Kurum: RFE/RL

Tarih: 18 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: RFE/RL

Özet:

Rusya Devlet Duması, ülkenin Avrupa İşkenceyi ve İnsanlık Dışı Muameleyi Önleme Sözleşmesi'nden çekilmesini onayladı. Adım, Başkan Vladimir Putin'in önerisiyle geldi ve Moskova'nın uluslararası insan hakları mekanizmalarından kopuşunun yeni bir işareti olarak görülüyor. Rusya 1997'den beri sözleşmeye taraf olsa da insan hakları örgütleri işkence ve kötü muamelenin yaygın olduğunu ve uluslararası denetimin fiilen 2022'deki Ukrayna işgali sonrası durduğunu belirtiyor.

Kremlin ise bu adımı savunarak, Avrupa Konseyi'nin Rusya'yı mekanizmalardan dışladığını, ülkenin eşit katılım hakkının fiilen engellendiğini ve bu nedenle sözleşmenin anlamını yitirdiğini öne sürüyor. Bu açıdan Moskova, hamleyi Batı kurumlarının tarafı tutumuna karşı "egemenlik savunusu" olarak çerçeveleyiyor. Ancak eleştirmenlere göre bu karar, Rusya'daki tutuklular ve savaş esirleri için uluslararası koruma kanallarını iyice zayıflatıyor ve ülkeyi insan hakları alanında daha da izole hale getiriyor.

Trump, Bagram Üssü'nün ABD'ye Geri Verilmemesi Durumunda Afganistan'ı Tehdit Etti

Kurum: RFE/RL

Tarih: 21 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: RFE/RL

Özet:

ABD Başkanı Donald Trump, Afganistan'ın başkenti Kabil'in 40 km kuzeyindeki stratejik Bagram Hava Üssü'nün yeniden ABD kontrolüne geçmemesi halinde “kötü sonuçlar” doğuracağı tehdidinde bulundu. Üssün Çin'e yakınlığına dikkat çeken Trump, burayı geri almak için Taliban'la dolaylı görüşmeler yürütüldüğünü ima etti. Taliban ise ABD'nin taleplerini reddederek Doha Anlaşmaları'na bağlı kalınması gerektiğini, Afgan topraklarının pazarlık konusu olmayacağını açıkladı.

Bagram, ABD'nin 2001–2021 arasında Afganistan'daki en büyük askeri üssüydü ve özellikle terörle mücadele operasyonları için kritik önemdeydi. Trump yönetiminin geri dönüş isteği, ABD'nin Çin'e karşı jeostratejik hamlelerini Orta Asya çevresinde yeniden artırma arayışını yansıtıyor. Ancak Taliban'ın sert tutumu, Afganistan'daki güvenlik boşluğu ve IŞİD–El Kaide tehdidi nedeniyle böyle bir geri dönüşün hem siyasi hem askeri açıdan zor ve riskli olacağını gösteriyor.

ABD için Avrasya Politikasında Değişim Zamanı

Kurum: The Diplomat | Central Asia

Tarih: 23 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: Marsha McGraw Olive ve Daniel N. Rosenblum

Özet:

Merkezi Avrasya'da — Kafkasya ve Orta Asya'da — fark edilmeden ilerleyen önemli bir diplomasi fırsatı bulunuyor. Dünya parçalanma eğilimindeyken bölgedeki sekiz ülke doğu-batı ticaret koridoru boyunca bütünleşerek yabancı ilgiyi ve yatırımı çekiyor. ABD Başkanı Donald Trump'ın bölgeye odaklanması, hem ABD'nin jeopolitik çıkarlarını güçlendirebilir hem de Rusya ve Çin'in etkisine karşı bir denge unsuru oluşturabilir. İlk adım, Beyaz Saray'ın desteğiyle Ermenistan ve Azerbaycan arasında sağlanan barış çerçevesiyle atıldı; bu girişim, Azerbaycan ile Türkiye arasında Ermenistan üzerinden "Trump Uluslararası Barış ve Refah Rotası" (TRIPP) planını gündeme getirdi ve ABD'ye Kafkasya'da yeni bir etki alanı kazandırdı.

Bu ivmenin sürmesi halinde ABD, Çin sınırından Karadeniz'e uzanan Orta Koridor'daki ticaret ve ulaşım politikalarının şekillenmesinde liderlik üstlenebilir. Böylece Orta Asya'nın kritik madenleri, enerji kaynakları ve diğer hammaddeleri Rusya, İran, Afganistan veya Pakistan'a bağımlı kalmadan Batı'ya ulaşabilir. Ancak Çin, özellikle Kırgızistan, Tacikistan ve Türkmenistan'da altyapı ve teknoloji yatırımlarıyla ekonomik baskı gücü kazanmış durumda; Rusya ise askeri ve ekonomik bağlarıyla hâlâ etkili. Bölge Batı yatırımına açık olsa da ABD'nin somut bir strateji geliştirmesi gerekiyor.

Trump'ın bölgeyi ziyaret ederek C5+1 formatının 10. yılını Orta Asya liderleriyle bir zirvede kutlaması ve Kafkasya'dan da liderleri davet etmesi öneriliyor. Zirvede kritik madenler ve güvenli ulaştırma hatlarına dayalı uzun vadeli bir yatırım çerçevesi açıklanabilir. ABD Kalkınma Finans Kurumu (DFC), özel sektör ve çok taraflı kalkınma bankalarıyla birlikte büyük sermaye yatırımlarını yönlendirebilir.

Ermenistan-Azerbaycan Arasında Barış Süreci İlerliyor Dışişleri Bakanları New York'ta Bir Araya Geldi

Kurum: Eurasinet

Tarih: 24 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: Eurasinet

Özet:

Ermenistan ile Azerbaycan arasındaki güven artırıcı adımların barış sürecine olumlu yansımaya başladığına dair işaretler görülüyor. Kazakistan'da 20 Eylül'de başlayan "İpek Yolu Yıldızı" şarkı yarışmasında iki ülkenin jüri üyeleri karşılıklı olarak birbirlerinin yarışmacılarına en yüksek puanları verdi. Küçük bir jest gibi görünse de, ABD ile Çin arasında 1970'lerde başlayan "ping-pong diplomasisi" örneği hatırlandığında bu sembolik yakınlaşma dikkat çekiyor.

Daha somut düzeyde, Ermenistan Ulusal Güvenlik Servisi Başkanı Andranik Simonyan 19-21 Eylül'de Bakü'ye giderek güvenlik konferansına katıldı ve Azerbaycanlı muhataplarıyla görüştü. Yerevan'daki yetkililer görüşmenin içeriğine dair açıklama yapmasa da uzmanlar, Simonyan'ın Bakü'de 23 Ermeni savaş esirinin serbest bırakılması konusunu gündeme getirmiş olabileceğini belirtiyor. Ayrıca iki ülkenin dışişleri bakanları da BM Genel Kurulu sırasında 22 Eylül'de bir araya gelerek barış gündeminde ilerleme için diyalogu sürdürme konusunda mutabık kaldı.

Bu gelişmeler, Karabağ sonrası dönemde taraflar arasında sembolik ve pratik düzeyde bir yumuşamanın başladığına işaret ediyor. Kültürel jestler güven ortamı yaratırken üst düzey güvenlik görüşmeleri ve dışişleri temasları kapsamlı barış anlaşması için iradenin sürdüğünü gösteriyor. Özellikle savaş esirleri meselesinin çözümü süreci ivmelendirebilir; uluslararası ortam ve bölgesel istikrar beklentisi de bu diyalogu destekliyor.

Orta Asya Birleşmiş Milletler’de Sahneye Çıktı: Bölge Liderleri Ne Söyledi?

Kurum: The Diplomat | Central Asia

Tarih: 25 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: Catherine Putz

Özet:

80. BM Genel Kurulu’nun ilk gününde Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Türkmenistan liderleri konuşmalar yaptı. Konuşmalarda öne çıkan başlıklar küresel istikrarsızlık, BM’nin merkezi rolü, iklim değişikliği, yapay zekâ, bölgesel işbirliği ve ulaştırma bağlantıları oldu. Ukrayna savaşı çoğu lider tarafından dolaylı biçimde anıldı; hiçbir lider Rusya’yı doğrudan suçlamadı. Dört lider (Tokayev, Mirziyoyev, Japarov, Rahmon) Gazze ve Afganistan konularına değinirken, Berdimuhamedov yalnızca tarafsızlık ve bölgesel tarihsel rol üzerinde durdu.

Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım-Jomart Tokayev, uluslararası hukukun aşındığını vurgulayarak orta ölçekli ülkelerin büyük güçler arasında “köprü” rolü oynayabileceğini söyledi ve BM’de reform çağrısı yaptı. Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev ise “Yeni Özbekistan” reformları ve kara ile çevrili ülkelerin ticaret ve ulaşım kırılganlığına dikkat çekti. Her iki lider de Orta Asya’yı bağımsız ve bütünleşik bir aktör olarak tanımladı ve Gazze’deki insani krize de değinerek bölgesel barış söylemini küresel meselelerle ilişkilendirdi.

Türkmenistan Cumhurbaşkanı Serdar Berdimuhamedov, tarafsızlığı öne çıkarırken bilgi akışının kontrolü ve dijital dönüşümde “denge” vurgusu yaptı; Gazze’ye atıf yapmadı. Tacikistan Cumhurbaşkanı İmamali Rahmon kalkınma finansmanı ve adil uluslararası mali reform ihtiyacına değinirken Gazze’deki krize de gönderme yaptı. Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Japarov, İngiltere’nin yaptırımlarına sert tepki verirken Ukrayna konusunda taraf belirtmeden Trump ve Putin’in barış çabalarına destek verdi; Gazze’yi de gündemine aldı.

Hazar Boru Hattına Saldırı ve Tokayev-Zelenskiy Görüşmesinin Ardından Kazakistan'ın Denge Arayışı

Kurum: The Times of Central Asia

Tarih: 25 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: Anderi Matveev

Özet:

Kazakistan'ın petrol ihracatının omurgasını oluşturan Hazar Boru Hattı Konsorsiyumu'na (CPC) ait Novorossiysk ofisine düzenlenen insansız hava aracı saldırısı, ülkenin ekonomik güvenliği ve diplomatik konumu açısından endişe yarattı. Saldırı, Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım-Jomart Tokayev'in New York'ta Ukrayna Cumhurbaşkanı Volodimir Zelenskiy ile görüşmesinden sadece bir gün sonra gerçekleşti. Resmî olarak hedefin CPC olup olmadığı açıklanmasa da, olay Kazakistan'ın tarafsızlık politikasını sürdürürken karşılaştığı kırılganlıkları yeniden gündeme taşıdı.

CPC, saldırının mesai saatlerinde idari ofislerini vurduğunu, iki çalışanının yaralandığını ve çevredeki otel ve konutların hasar gördüğünü açıkladı. Krasnodar yetkilileri iki kişinin öldüğünü, yedisinin yaralandığını ve şehirde olağanüstü hal ilan edildiğini duyurdu. Buna rağmen Kazakistan Enerji Bakanlığı, petrol sevkiyatlarının etkilenmediğini, boru hattı ve terminalin normal çalışmaya devam ettiğini bildirdi. Olayın zamanlaması dikkat çekti; Tokayev Zelenskiy ile görüşmesinde diplomasi vurgusu yapmış, Ukrayna tarafı ise Kazakistan'ın olası arabuluculuğunu öne çıkarmıştı. Ancak saldırı sonrası Tokayev, Kazakistan'ın Rusya-Ukrayna savaşında arabulucu rolü üstlenmeyeceğini açıkça belirtti. Kazak uzmanlar, görüşmenin ardından Tokayev'in bu konudaki istekliliğinin azaldığını, saldırının da Astana'nın dikkatli duruşunu pekiştirdiğini yorumladı. Petrol analisti Olzhas Baydildinov ise Kazakistan'ın ihracatının yaklaşık %80'inin CPC hattına bağlı olduğunu hatırlatarak ekonomik güvenliğe yönelik risklerin ciddi olduğunu vurguladı.

Kiev Rusya'nın Büyük Bir Pompa İstasyonunu Devre Dışı Bıraktı

Kurum: RFE/RL

Tarih: 27 Eylül 2025

Yazar/Seslendiren: RFE/RL

Özet:

Rusya, Ukrayna genelinde kritik altyapı ve sivil hedeflere geniş çaplı hava saldırıları düzenledi; Ukrayna hava savunması 115 drondan 97'sini düşürdüğünü açıkladı. Vinnytsia'da demiryolu hizmeti aksadı, Zaporizhzhya'da iki konut binası ve diğer yapılar hasar gördü, Sumı bölgesinde bir kişi öldü. Kherson'da da sivil yapılar hedef alındı. Aynı saatlerde Ukrayna'nın uzun menzilli dronları, Rusya'nın Çuvaşistan bölgesindeki büyük bir petrol pompa istasyonunu vurdu; istasyon faaliyeti durdu ancak can kaybı olmadı.

Savaş dördüncü kışına yaklaşırken barış umutları uzak görünüyor. ABD'nin arabuluculuk çabaları ilerleme kaydetmedi; Trump'ın Putin ve Zelenskiy'yi bir araya getirme planları sonuçsuz. Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenskiy, Rusya'nın enerji altyapısını hedef alan saldırılarına karşı "Kiev'i karartırlarsa Moskova da karanlıkta kalır" uyarısında bulundu. Bu karşılıklı hamleler savaşın daha sert enerji altyapısı boyutuna kaydığını ve diplomatik çözüm zeminini zorlaştırdığını gösteriyor.

